

KAVAN, Štěpán. *Ochrana člověka a společnosti - vývoj vzdělávání v bezpečnostních tématech*. Praha: NLN, 2020. ISBN 978-80-7422-753-0.

Alena Oulehlová^a

Monografie *Ochrana člověka a společnosti - vývoj vzdělávání v bezpečnostních tématech* zpracovaná Štěpánem Kavanem, příslušníkem Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje a zároveň akademického pracovníka působícího na částečný pracovní úvazek na Jihočeském univerzitě v Českých Budějovicích, na více jak 250 stranách provádí za použití zejména historicko-srovnávací metody srovnání přístupu k zabezpečování výuky bezpečnostních témat ve vazbě na společenský a politický vývoj od roku 1918, od vzniku samostatného Československého státu, až do současnosti. Tím monografie představuje první ucelené dílo komplexně mapující pohled na výuku bezpečnosti zasazenou do kontextu bezpečnostního prostředí jednotlivých období stoleté historie naší země. Kromě historického pohledu je pozornost věnována i současnému přístupu ke vzdělávání v oblasti bezpečnosti, a ještě důležitější otázce, jak směřovat, připravovat a realizovat výuku v bezpečnostních tématech v příštím období, tak aby byla budoucí generace občanů připravena na řešení mimořádných událostí / krizových situací.

Monografie si dala velice odvážný cíl „*charakterizovat jednotlivé vývojové části vzdělávání v oblastech branné výchovy, civilní obrany a civilní ochrany na historickém území České republiky*“, který byl naplněn. Oceňuji časově náročnou archivní práci autora, která stála za zmapováním tak dlouhého období vzdělání v bezpečnostních tématech. Některá historická období nebyla v tomto rozsahu doposud publikována. Důraz na vzdělávání v bezpečnostních tématech v jednotlivých dějinných obdobích byl založen na přístupech k civilní ochraně / civilní obraně / branné výchově / ochraně člověka za běžných rizik a mimořádných událostech z pohledu vzdělávání všech věkových skupin obyvatelstva a všech stupňů vzdělávacího systému. Z monografie vyplývá, že významná část našich dějin byla zaměřena na vzdělávání a výchovu související s ochranou člověka při válečném stavu či vojenském konfliktu. Tato problematika v novodobých dějinách (pro roce 1990) byla utlumena a na významu nabývá v posledních pěti letech. I když v textu monografie není explicitně uvedeno, z provedeného popisu období po roce 1989 vyplývá, že celý systém vzdělávání v oblasti bezpečnosti se rozpadnul do dílčích oblastí bezpečnosti a na jeho zabezpečení se podílí subjekty jak veřejné, tak i soukromé, zejména neziskového sektoru, což zajištění koordinovaného a uceleného přístupu velice komplikuje.

Zmapované minulé a současné zkušenosti se staly společně s použitými vědeckými metodami bází pro hodnocení současného stavu vzdělávání na vysokých školách a návržení

---

^a Department of Military Science Theory, University of Defence. Brno, Czech Republic. Email: alena.oulehlova@unob.cz. ABG-2020-2020.

nového přístupu ke vzdělávání v bezpečnostních tématech na pedagogických fakultách. Tento přístup byl následně ověřen v praxi na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Nově navržené povinné a povinně volitelné předměty, včetně rozsahu hodin, obsahové náplně, výstupů z učení, přispějí ke zvýšení vzdělání budoucích pedagogů, kteří tak budou moci v rámci svého působení na základních a středních školách lépe a kvalitněji vzdělávat a vychovávat žáky/studenty. Tím se zásadním způsobem přispěje k tomu, že problematika ochrany člověka za mimořádných událostí či příprava občanů k obraně státu nebude vnímána jen jako nezbytná povinnost naplnění rámcových vzdělávacích programů. Změna v přístupu a myšlení nových pedagogických pracovníků může zásadním způsobem přispět k tomu, že žáci/studenti budou mít o problematiku zájem a osvojí si základy ochrany člověka a společnosti za mimořádných událostí a schopnost v souladu s nimi jednat a činit kroky ke zvyšování bezpečnosti nejen osobní, ale celé společnosti.

Monografie neuvádí pouze národní pohled na vzdělávání v oblasti bezpečnosti, ale provádí popis současných přístupů sedmi evropských zemí k realizaci vzdělávání, jak na povinné, tak dobrovolné úrovni, na všech stupních vzdělávacího systému a realizovaných forem. Kapitola věnující se mezinárodnímu přístupu může posloužit k získání zkušeností z těchto zemí a zároveň je možné poznatky využít jako *lesson learned* pro potřeby českého přístupu a jeho zdokonalení. Kapitola monografie věnující se současným přístupům ve vzdělávání bezpečnostních témat ve vybraných státech byla ovlivněna přístupem k informacím, tím nemohla být u všech států zachována stejná formální struktura poskytnutých informací. Ze stran autora monografie kapitola vyžadovala značné úsilí pro shromáždění zdrojů o vzdělávání, ale i následný odborný překlad, se kterým mu pomáhali i jiné osoby, jak uvádí v rámci úvodu.

Monografii lze doporučit nejen odpovědným pracovníkům veřejné správy věnujícím se problematice vzdělávání v bezpečnostních tématech, ale i akademickým pracovníkům, pedagogickým a bezpečnostním fakult, zodpovědným za vzdělávání v oblasti bezpečnosti, dále studentům vysokých škol, soukromým subjektům z neziskového sektoru podílejícím se na vzdělávání a výchově k bezpečnosti a odborné veřejnosti.

Celý text je doplněn čtrnácti přílohami, které vhodně doplňují a zobrazují vzdělávání v oblasti bezpečnosti v jednotlivých historických obdobích.

Současná situace, způsobená šířením nemoci covid-19, ukazuje, jak nezbytné je mít vzdělané a vychované obyvatelstvo v oblasti bezpečnosti respektující vydávaná krizová opatření, jak nesmí věřit nepravdivým neověřeným zprávám, mít kritické myšlení a odpovědnost i vůči druhým. Přestože spektrum hrozeb a jejich vliv na společnost se mění, monografie poskytuje poselství o nutnosti kontinuálního vzdělávání a výchovy v oblasti bezpečnosti bez ohledu, zda hrozby působí akutně nebo latentně.